

# Isaac Asimov - Aki a leggyorsabban utazik

Éppen hazaértem a virginiai Williamsburgben tett előadókörutamról, s megkönnyebbülésem, hogy visszatérhetek szeretett írógépemhez és szövegszerkesztőmhöz, összekeveredett bennem azzal a halvány bosszankodással, hogy egyáltalában el kellett utaznom.

George szinte arcátlanul kizsarolta belőlem: hívjam meg nehezen megkeresett pénzemen egy előkelő étterembe, hogy a közös ebédrel kimutathassa irántam érzett rokonszenvét.

Miután kipiszkált fogai közül egy húscafatot, megszólalt:

- Tulajdonképpen képtelen vagyok megérteni, öregfiú, miért morgolódsz amiatt, hogy egyébként tiszteletreméltó társaságok készségesen kifizetnek neked pár ezer dollárt, amiért egy órán át hallgatják a dumádat. Mivel már hallottalak itt-ott beszélni, én inkább arra gondolok, hogy te ítélelnapig beszélsz, és csak akkor vagy hajlandó abbahagyni, ha megkapod a néhány ezer dollárod. Hát persze ez utóbbi a legkézenfekvőbb eljárás arra, hogy pénzt préselj ki az emberekből, no persze nem akarom megsérteni a lelkivilágodat, ha ugyan van neked ilyesmi egyáltalában.

- Ugyan mikor hallottál te engem valaha is beszélni? - kérdeztem. - A te hablatyolásod közötti hézagokba én legfeljebb két szót vagyok képes beszúrni időnként (természetesen szándékosan mondtam pontosan huszonnégy szót).

George olyan utálattal nézett rám, ahogyan azt vártam.

- Lelkednek legutálatosabb részét mutatja - mondta hogy bűnös vágyakozást érzel a pénznek nevezett szemét iránt, és ennek a kedvéért önként és gyakran vállalkozol fárasztó utazásokra; pedig azt mondtad, hogy gyűlölsz utazni. Ez emlékeztet engem egy kissé Sophocles Moskowitz történetére, aki hasonlóképpen húzódozott attól, hogy felálljon karosszékéből, kivéve; ha már amúgy is tekintélyes bankszámlájának további hizlalásáról volt szó. Ezt a tunya ellenszenvet ő így nevezte eufémisztikusan "Az utazással szemben táplált averzió". És én segítségül hívtam Azazel barátomat, hogy változtasson ezen,

- Ide ne idézd nekem a te két centiméteres katasztrófadémonodat! - mondtam rémülten. És ez a rémület pontosan olyan volt, mintha csakugyan okom lett volna hinni, hogy George végzetes lénye valóban létezik.

De George megint csak fütyült rám.

Ez voltaképpen az első eset volt - mesélte George -, hogy segítséget kértem Azazeltől. Tudod, ennek már majdnem harminc éve. Éppen rájöttem, hogyan tudom megidézni ezt a kis lényt a maga világából, de még nem voltam tisztában erejével. Az az igazság, hogy maga Azazel hencegett mérhetetlen erejével, de engem kivéve hol akad lény, aki nem dicsekszik a maga hatalmával és képességeivel.

Akkor jó barátság fűzött egy ragyogó, fiatal nőhöz, Fifihez, aki már egy évvel korábban elhatározta, hogy Sophocles Moskowitz férfiúi erényei csak erősödnek, ha feleségül veszi őt. S miután összeházasodtak, továbbra is megmaradt az én titkos, ám plátói barátomnak.

Én, erényei ellenére, mindig boldog voltam, ha láthattam.

- Bumm-Bumm - mondtam, mert régen hozzászoktam már színpadi álnevéhez, amelyet hódolóitól kapott egy alakítása után -, Bumm-Bumm, jó színben vagy - és ezt habozás nélkül, őszintén mondtam, mert én már ilyen vagyok.

- Ó, csakugyan? - mondta abban a nemtörődöm modorban, amely bennem mindig New York utcáit idézi fel, a maguk pimasz csillogásával. - Pedig hát nem érzem magam valami ragyogóan.

Egy pillanatra sem hittem el ezt, mert, ha emlékezetem nem csal, a nő serdülő korától kezdve mindig is nagyon jól érezte magát; így feleltem:

- Mi a hézag, drága nyughatatlanom?

- Sophocles, az a csúszómászó.

- No de hát nem bosszankodhatsz ennyire a férjed miatt, Bumm-Bumm. A lehetetlen, hogy egy olyan nagy ember bosszantó legyen.

- Hát persze, te csak ennyit tudsz. Micsoda nagyképűség! Emlékezz csak, te azt mondtad, hogy Sophocles olyan gazdag, mint valami Krözus nevezetű fickó, akiről persze én sosem hallottam. No hát, hogyhogy sosem mondtad nekem: ez a Krözus nevű pasas egészen biztosan a legmegátalkodottabb zsugoriak közé tartozott.

- Sophocles zsugori volna?

- Bajnoka a zsugoriságnak! Képes vagy felfogni? Mire jó férjhez menni egy emberhez, aki zsugori?

- Ó, Bumm-Bumm, te biztosan ki tudsz csikarni belőle egy kis pénzt az éjszakai gyönyörök csalfa ígéretével, nem? Fifi összeráncolta egy kicsit a homlokát.

- Nem vagyok biztos benne, hogy értem ezt, de ismerlek, tehát ne beszélj nekem mocskos dolgokról. Megígértem neki, hogy nem fogja megkapni, bármi legyen is az, amiről beszéltél, ha nem hajlandó adakozóbb lenni, de ő jobban félti a pénztárcáját, mint engem, és ha meggondolod, ez bizony elég disznó módon sértő! - S a szegény teremtés halkan pityeregni kezdett.

Olyan kevéssé testvériesen veregettem meg a kezét, ahogyan csak feltűnés nélkül lehetett. Szenvedélyesen kitört.

- Amikor férjhez mentem ehhez a seggfejhez, azt hittem: "Na, Fifi, most már aztán eljuthatsz Párizsba, meg a Rivijérára, meg a Bonusz Ájreszba, meg Kázáblankába meg ilyen helyekre." Hajaj! Szó sem volt ilyesmiről.

- Ne mondd, hogy nem hajlandó elvinni téged Párizsba!

- Sehová nem akar menni. Azt mondja, ki sem akarja tenni a lábát Manhattanból. Azt mondja, utál másutt lenni. Azt mondja, nem szereti a növényeket, a fákat, az állatokat, a füvet, a piszkot, a külföldieket, és New York épületein kívül semmiféle más épületet. "Mit szólnál egy jó kis bevásárlóköruhoz?" De neki ehhez sincsen kedve.

- Hát akkor miért nem megy el nélküle, Bumm-Bumm? - Az sokkal viccesebb lenne, mint vele, erre esküszöm.

- De miből? Az a fickó bevarratta az összes nadrágzsebét, és bennük vannak a hitelkártyák. Csak Macynél vásárolhatok - kiáltása szinte sikoltásba csapott. - Nem azért mentem feleségül ehhez a maflához, hogy Macynél vásároljak.

Tekintetemmel vizsgálódva végigfutottam különféle testrészein, aztán megállapítottam, hogy nem kockáztathatok. Mielőtt még férjhez ment volna, olykor hajlandó volt engedményt tenni baráti alapon, de olyan érzésem volt, hogy a férjes asszony előkelőbb pozíciójában már anyagiásabban gondolkodik erről a dolgról. A régi napokban, érts meg, sokkal fickósabb voltam, mint most, érett férfikoromban, és akkoriban még nem voltam olyan járatos a pénz dolgában, mint most vagyok.

- Talán rá tudnám beszélni, hogy kedvelje meg az utazgatást - mondtam neki.

- Ó, fiúkám, bárcsak képes lenne erre valaki!

- Talán nekem sikerül. És te talán hálás leszel is érte.

Ellágyult pillantást vetett rám.

- George - mondta -, azon a napon, amikor azt mondja, hogy elvisz engem Párizsba, te meg én elmegyünk abba az Asbury parkban lévő lakásba. Emlékszel még az Asbury parki címre?

Hát lehet azt a New Jersey-i tengerparti találkát elfelejteni? Meg a fájó izmimat? Minden tagom le volt merevedve utána vagy két napig.

Némi sör mellett megtárgyaltam a dolgot Azazellel - én egy kriglivel ittam, ő egy csöppecskét kapott. A piát kellemesen stimulálónak találta. Óvatosan vágtam bele a dologba.

- Mondd, Azazel, a ti fejlett technológiátok csakugyan képes olyasmire, ami bámulatba ejthet engem? Barátságatlan pillantást vetett rám.

- Na ki vele, mit akarsz tőlem? No, mondd csak, mit akarsz! Majd megmutatom neked, hogy ügyefogyott fajankó vagyok-e, vagy sem. Mindent megmutatok neked.

Később azután, valami citromillatú bútorpaszta felett (azt állította, hogy a citromhéj tágítja az értelmet) azt mondta, hogy egyszer már ugyanilyen módon sértegették őt az ő világában.

Adtam neki még egy csöpp sört, és odavetőleg megjegyeztem.

- Van egy barátom, aki nem hajlandó utazni. Gondolom, hogy az olyan szakavatott és, kiváló képességű lénynek, mint amilyen te vagy, semmiség átváltoztatni ezt az ellenszenvet az utazás iránti égető vággyá.

Meg kell hagynom, hogy türelmetlen mohósága egyszeriben semmivé vált.

- Én olyasmit vártam - mondta sipító hangon és rossz hangsúlyozással -, hogy valami érzékelhetőt fogsz kérni tőlem, például azt, hogy az a ronda, csálén álló kép ott, pusztán az elme akaratából lógjon egyenesen. - A kép, miközben beszélt, megmozdult, és lassan függőlegesbe csúszott.

- Igen, de miért akarnám, hogy a képeim egyenesen lógjanak? - kérdeztem. - Nagy gondot fordítok arra, hogy precízen ferdén lógjanak. Én azt szeretném tőled, hogy Sophocles Moskowitcot lepje el az utazási mánia, olyasmi, ami utazásra ösztönzi, ha úgy esik, még a felesége nélkül is. - Ezt azért tettem hozzá, mert így alkalmam adódhat, hogy elkapjam Fifit a városban, amikor Sophocles távol van.

- Nem könnyű dolog ez - mondta Azazel. - Az utazás iránti megkövesedett ellenszenv sok, gyermekkori agydeformáló esemény következménye lehet. A legbonyolultabb mentális mérnöki beavatkozásra van szükség az eredmény érdekében. Nem azt mondom, hogy lehetetlen megcsinálni, mert a te fajtád durva elméjét nehéz megsérteni, de látnom kell azt a személyt, hogy azonosíthassam és tanulmányozhassam.

Elég könnyen ment. Meghívtam magamat Fifivel ebédre őhozzájuk, mint régi kollégiumi társát. (Valami kevéske időt a nő is eltöltött egy kollégiumi campuson pár évvel azelőtt, de nem hiszem, hogy bármit is elvégzett volna. A tanulmányok nagyon is mellékes dolgok voltak a számára.)

Azazelt kabátzsebemben vittem magammal, és néha hallottam, hogy két lélegzetvétel között precíz matematikai képleteket nyögdécsel. Feltételezem, hogy Sophocles Moskowitc elméjét analizálja, s ha ez igaz, akkor ez nagyszerű haditett volt tőle, mert nem kellett túlságosan sokat beszélgetnem ahhoz, hogy, kiderüljön: a pasas elméje nem eléggé nagyméretű alapot, hogy túlságosan kiterjedt analízisre volna szükség.

Otthon azután rögtön Azazelhez fordultam.

- Nos?

Pikkelyes kis karjával könnyedén legyintett.

- Meg tudom csinálni. Nincs véletlenül kéznél egy többfázisú elmevizsgáló szinaptométered?

- Nincs kéznél - mondtam. - Tegnap kölcsönadtam a magamét egy barátomnak, aki elutazott Ausztráliába.

- Ostobaság volt tőled - morgott Azazel. - Ez azt jelenti, hogy abrosz-kalkulációval kell dolgoznom.

Továbbra is nyavalygós maradt, még miután befejezte is szerinte eredményesen.

- Majdnem lehetetlennek bizonyult - mondta. - Csak olyasvalaki tudta ezt megcsinálni, aki az én ragyogó képességeimmel lát neki a dolognak. Hatalmas szegecsekkel kellett elméjét beleszorítanom a most kialakított formába.

Úgy vettem, hogy metaforikusan beszél, és ezt meg is mondtam.

- No igen, akár hosszú szegecsek is lehettek - mondta erre Azazel. - Az ilyesmi után senki sem képes megmocantani az' elméjét. Most már éppen kezdi óhajtani az utazást, még hozzá olyan szenvedélyesen, hogy akár a világot is képes volna megrengetni, ha ettől függene: utazhatik-e. Ez majd megmutatja...

Visító-nyikorgó szótagsort bocsátott ki a maga anyanyelvén. Persze nem értettem, mit mond, de teljesen érezhető volt: gorombaságokat. Bizonyította ezt az a tény is, hogy a szomszéd helyiségben lévő hűtőszekrény fagyasztórészében minden megolvadt. Arra gyanakodtam, hogy figyelmeztetéseket üvöltött az ő világába, azoknak címezve, akik megvádolták, hogy nem elég ügyesen dolgozott.

Mindössze három nap telt el, és Fifi felhívott. Telefonon keresztül nem olyan lélegzetelállító, mint testi valóságában, teljesen kézenfekvő okból, ámbár számodra ez talán érthetetlen, mert veled született képtelenség él benned ahhoz, hogy észrevedd az élet finomabb vonatkozásait.

Valami gyanakvás volt érezhető hangjának apró, finom rezdüléseiben, tudod, mint amikor valaki nem találja a megfelelő hangsúlyt:

- George - kodácsolta -, te varázsló vagy. Fogalmam sincs róla, hogy mit csináltál ebéd közben, de a dolog működik. Sophocles Párizsba akar vinni. Az ő ötlete volt és egészen be van gerjedve tőle. Hát nem remek?

- Több, mint remek - feleltem természetes lelkesültséggel. - Ez világrengető. Most már beválthatod az ígéretcskédet. Megismételhetjük a dolgot az Ashbury parkban, és megrengethetjük a világot.

A nőknek, egyébként, amint azt te is meg szoktad jegyezni néha, semmi érzékük sincsen ahhoz, hogy egy megállapodás szent. Ebben a tekintetben tökéletesen különböznek a férfiaktól.

Úgy látszik, hogy semmi érzékük ahhoz, hogy megtartsák a szavukat, semmi érzékük a becsülethez.

- Mi holnap elutazunk, George - mondta -, most tehát nincs időm erre. Ha visszajövünk, majd felhívlak.

Lecsapta a kagylót, és kész. Még huszonnégy órája lett volna, és én ennek az időnek legfeljebb a felét használtam volna el - de ő egyszerűen elment.

Miután hazajöttek, hallottam róla, vagy hat hónappal később... Egyszer megint felhívott, de eleinte alig ismertem meg a hangját. Elgyötörtség, elkínzottság csengett benne.

- Kivel beszélek? - kérdeztem a tőlem megszokott méltósággal.

- Itt Fifi Laverne Moskowitz beszél - mondta' elcsigázottan.

- Bumm-Bumm! - kiáltottam. - Nahát visszajöttél? Csodálatos! Gyere át azonnal, és akkor...

- George, hullafáradt vagyok - felelte. - Ha te voltál a varázsló, akkor egy nyomorult szélhámós vagy, és nem megyek veled az Ashbury parkba, még ha meggebedsz, akkor sem. Megdöbbszem.

- Hát Sophocles nem vitt magával Párizsba?

- De igen. És most kérdezd meg, hogy bevásároltam-e.

Hajlottam a szóra.

- Nos, bevásároltál?

- Jó vicc! Hozzá sem kezdtem. Sophocles sosem volt hajlandó megállni. - Hangja túlemelkedett kimerültségén, és az indulat okozta stressztől rikoztásba csapott:

- Megérkeztünk Párizsba, és rögtön neki kellett vágnunk a városnak. Villámgyors gyaloglás közben ő már mindig kiszúrta a következő megnézendőt. "Ez az Eiffel-torony", mondta, valami javítás alatt álló ostoba építményre bökve. "Ez a Notre-Dame", mondta. Már

azt sem tudta, miről beszél. Egyszer két futballista becsalt engem a Notre-Dame-ba, de az nem is Párizsban volt, hanem Indianában, South Rendben. De kit érdekel ez? Utána elmentünk Frankfurtba, Bernbe és Viennába - azok a hülye külföldiek Wiennek hívják. Van valami olyan város, aminek Triszt a neve?

- Igen, Trieszt - mondtam. - Van olyan.

- No persze oda is elmentünk. És sosem szállodákban szálltunk meg. Mindig csak falusi házakban. Sophocles azt mondta, az ember így ismeri meg a népeket meg a természetet. Ki a fene kíváncsi a népekre meg a természetre? Tudod, mit nem láttunk? Vízvezeték meg zuhanyozót. Azt nem. Egy idő után úgy érezted, hogy szagod van. És a hajamban bizonyos lényeket találtam. Amióta hazajöttünk, naponta ötször letusolok; és még mindig nem érzem tisztának magamat.

- Akkor egypárszor lezuhanyozhatsz itt nálam is - sürgettem a legfélreérthetlenebb módon. - És aztán irány az Ashbury park.

Mintha nem is hallotta volna meg. Csodálatos, hogy a nők egészen egyszerű okokból megsüketülnek. Így szólt:

- A jövő héten újra neki akar vágni. Azt mondja, át akar kelni a Csendes-óceánon, és el akar jutni Hongkongba. Egy olajszállító hajón akar utazni. Azt mondja, így lehet megismerni az óceánt. Azt mondtam neki: "Figyelj ide, te rögeszmés csúszómászó: semmiféle dögös hajón nem fogsz engem elcipelni Kínába: Ha akarsz, eridj magad."

- Nagyon poétikus - mondtam.

- És tudod, mit felelt? Ezt: "Rendben van, drágám, akkor nélküled megyek." És akkor aztán valami igazán hátborzongatót mondott, aminek nem volt semmi értelme. Ezt: "Járhat gyeheña vagy várhat a trón. Nem fogsz ki egy igazi magánutazón". Mit jelenthet ez? Mi az a gyeheña? És hogy kerül ide a trón? Talán azt hiszi magáról, hogy ő Anglia királynője?

- Ezt Kiplingtől idézte - mondtam.

- Ne hülyéskedjél. Életemben nem voltam kiplerájban, hát ne beszélj nekem ilyesmit. Azt mondtam, hogy elválok tőle, őt meg elküldöm a vegytisztítóba. Erre: "Szedd össze magad, drága kis gyengeelméjűm, de semmire sincsen jogod, és nem is fogsz semmit sem kapni. Számomra pedig nincsen semmi más fontos, csak az utazás." Össze tudod adni ezt? És még hogy kis gyengeelméjű... És közben még meg is próbált kedves lenni velem.

Most már megértheted, öreg haver, hogy ez volt az első munka, amelyet Azazel elvégzett nekem, s még nem volt elég jó a kontrollja. Én meg még azt is kértem tőle, hogy Sophocles időről időre a felesége nélkül utazzék el.

Most tehát itt volt a kedvező alkalom, hogy olyan helyzetet teremtsék, mint amelyet szerettem volna.

- Bumm-Bumm - mondtam. - Beszéljük meg együtt a válásodat Ashbury...

- És itt vagy még te is, te nyomorult furdancs! Engem nem érdekel, hogy miféle mánia ez, vagy hogy mi a fenét csináltál. De pusztulj az életemből, mert ismerek egy fickót, aki olyan laposra ver téged, mint egy palacsinta, csak egy szavamba kerül. Olyan, mint egy kidobóember, még a kiplerájhoz is ért, mindenhez ért!

Bumm-Bummból tehát Bú-Bú lett, csak nem úgy, ahogyan én azt elképzeltem. S ismerve korlátait és stílusát, bizony, nem is lett volna szabad azt várnom tőle.

Üzentem Azazelnek, de, bár megpróbálta, nem volt képes visszacsinálni, amit egyszer már megcsinált. És simán visszautasította, hogy bármit is tegyen Bumm-Bumm-mal az én személyes érdekemben. Azt mondta, hogy ez bárki számára túlságosan sok lenne. Nem értem, miért... Egyébként összeköttetést teremtett köztem és Sophocles között. Kiderült, hogy a pasas mániája egyre fokozódik. Kezén járva átvágott a nagy kontinentális vízvázalstón. Felment a Níluson vízisível, egészen a Viktória-tóig. Átrepülte az Antarktisz vitorlázógépen. Amikor Kennedy elnök 1961-ben kinyilvánította, hogy még az évtized végéig el fogunk jutni

a Holdra, Azazel ezt mondta:

- Lám, az én közbelépésem újra érezteti a hatását.
- Hát te azt gondold - mondtam -, hogy bármit tettél is Sophocles elméjével, az képes az elnököt meg az űrprogramot befolyásolni?
- Nem tudatosan teszi ezt - felelte Azazel -, de megmondtam neked: az én közbelépésem elég erős ahhoz, hogy megrengesse a világegyetemet.

És öreg fiú, az az örült el is ment a Holdra. Emlékezzél csak az Apollo 13-ra, amely állítólag hajótörést szenvedett az űrben, 1970-ben, a Hold felé tartó útján, és a legénysége csak ügyel-bajjal tudott visszajutni a Földre? Nos, az igazság az, hogy Sophocles rajta volt a hajón, és a hajó egy részét el is vitte a Holdra, és hagyta, hogy a legénység a hajó maradék részével térjen vissza a Földre úgy, ahogyan tud.

Ő még most is ott van, összevissza utazgatva a Hold felszínén. Nincs levegője, élelmiszere, vize, de az állandó utazásra ösztökélő mániája bizonyára gondoskodik ezekről valahogyan. Nyilvánvaló, hogy már arra szöveget tervezek, hogy hogyan juthatna el a Marsra vagy máshová.

George szomorúan megrázta a fejét.

- Milyen ironikus, milyen ironikus.
- Mi ironikus? - kérdeztem.
- Hát nem érted? Szegény Sophocles Moskowitz! Újabb és gazdagabb változata ő a bolygó zsidónak, és az benne az irónia, hogy még csak nem is ortodox zsidó.

George bal kezét a szeméhez emelte, jobb kezével meg zsebkendője után kotorászott. Közben felcsipentette azt a tízdollárost, amelyet az asztal szélére tettem a pincér borraalójaként. Megtörülte a szemét a zsebkendőjével, de nem láttam, mi történt a tízdollárossal. George hüppögve elhagyta a vendéglőt, az asztal meg üresen maradt.

Sóhajtottam, és kivettem az asztalra egy másik bankót.

*Kemény Dezső fordítása*